

Lezen en schrijven om te denken en kennis op te bouwen

Suzanne van Norden

Werkconferentie Vakonderwijs en geletterdheid

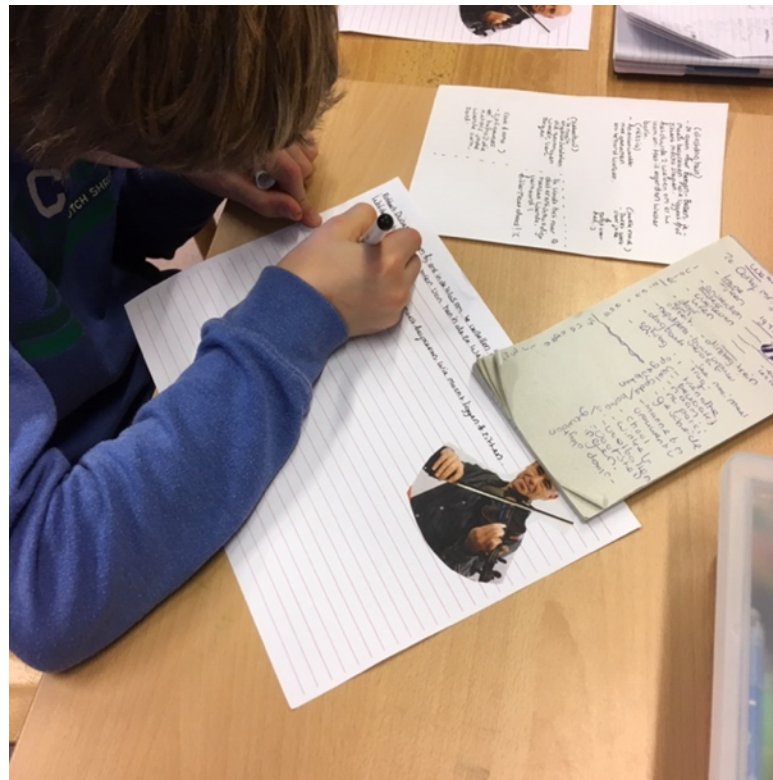
6 december 2019

Programma

1. Simultaan werken aan zaakvakonderwijs en geletterdheid: plaatsbepaling
2. Thematisch werken in kleine units met een focus op taal: snel, actief en niet te ingewikkeld
3. Strategieën voor de aanpak van lezen en schrijven
4. Kleine voorbeeldoefening
5. Resultaten van werken met derdejaars pabostudenten
6. Vragenronde: samen nadenken over kwesties

Kinderen lezen niet om te leren lezen, maar om ergens achter te komen. Ze schrijven niet om te leren schrijven, maar om hun gedachten te ordenen.

Of niet?

Zaakvakonderwijs en geletterdheid: plaatsbepaling

- Al lang veel bekend over wederzijdse versterking
- Struikelblokken in vo en po: vakkenscheiding en onzekerheid bij leraren
- Hinderpaal: langdurige nadruk op opbrengstgericht werken en toetsresultaten met tijdgebrek als gevolg
- Misvatting: het idee dat (taal)vaardigheden los van inhoud geoefend kunnen worden
- In po: vooral ervaring opgedaan op thematisch werkende scholen
- Nieuwe kansen in 'toekomstgericht' onderwijs: nadruk op samenhang en functionaliteit van taal
- Sterke behoefte aan uitgewerkte voorbeelden van hoe je met een taalfocus kunt werken aan de vakken

er moet meer aandacht gaan
naar de ontwikkeling van
schrijfvaardigheid in het primair
en voortgezet onderwijs.
In deze bijdrage verken ik
het probleem en zoek naar
oplossingen. Dat levert een
schijnbare paradox op: op basis
van wetenschappelijk onderzoek
lijken we over heel wat bruikbare
recepten te beschikken voor
effectief schrijfonderwijs, maar
veel animo om te koken lijkt er
niet te zijn

Onderzoekers moeten creatiever nadenken over aantrekkelijke en toegankelijke manieren om de resultaten van hun onderzoek aan leraren en studenten van de lerarenopleiding te presenteren.

Van den Branden, K. (2019). *De paradox van het schrijfonderwijs: We weten hoe het moet, maar wie doet het?* In: Tijdschrift Taal 2019 Jaargang 9, nr 14

We zetten informatie om in kennis door erover te denken

Oftewel: we lezen teksten en kijken filmpjes
zodat kinderen kennis kunnen verwerven en
gebruiken

We begrijpen beter
wat we hebben
gezien, gelezen en
besproken door
erover te schrijven

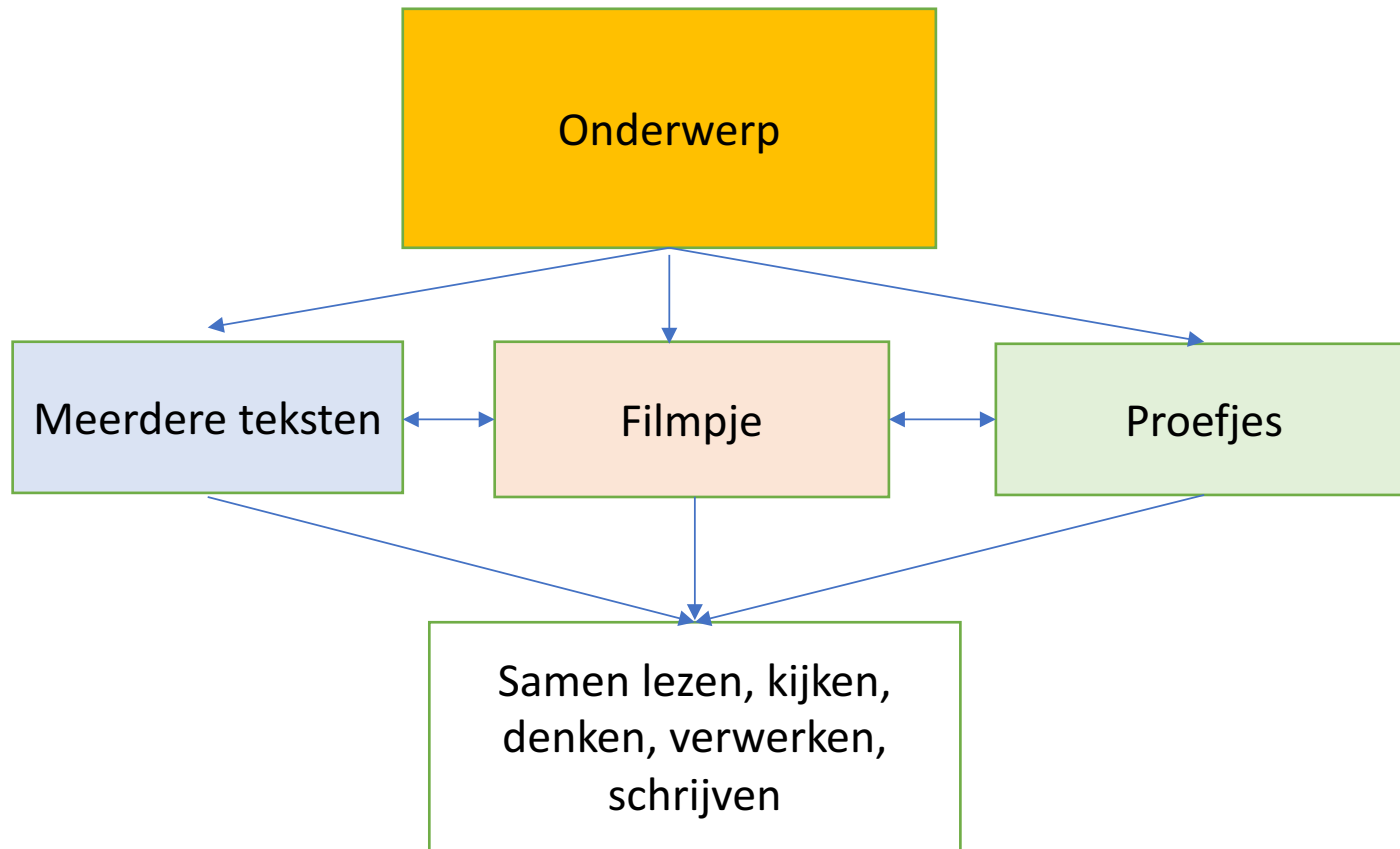
I write because
I don't know
what I think
until I read
what I say.

— Flannery O'Connor

Basisontwerp voor leseenheid

thematisch werken in kleine units met een focus op taal

Onderwijsleercyclus vanuit de genredidactiek

Hoe kunnen we de analyse-
en oefenfase concretiseren,
vereenvoudigen en variëren
voor leerkrachten?

Interactie met tekst

Monitoring comprehension is above all about engagement. When readers interact with the text, they are more apt to stay on top of meaning as they read. When readers are passive, not much happens and meaning eludes them. Passive may mean that readers are not interested in the text, find the text to be too difficult, or have insufficient background knowledge to understand. Whatever the reason, the result is that passive readers stray from an engaged read and lose track of meaning. Active reading is a dynamic process that puts the reader at the helm.

Bron:

Harvey, S. & Goudvis, A. (2017). *Strategies That Work. Teaching Comprehension for Understanding, Engagement, and Building Knowledge, Grades K-8*. Stenhouse Publishers.

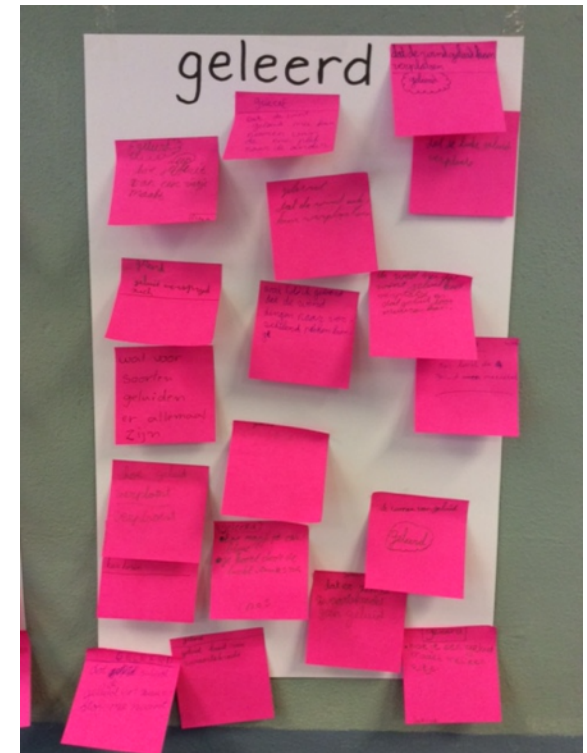
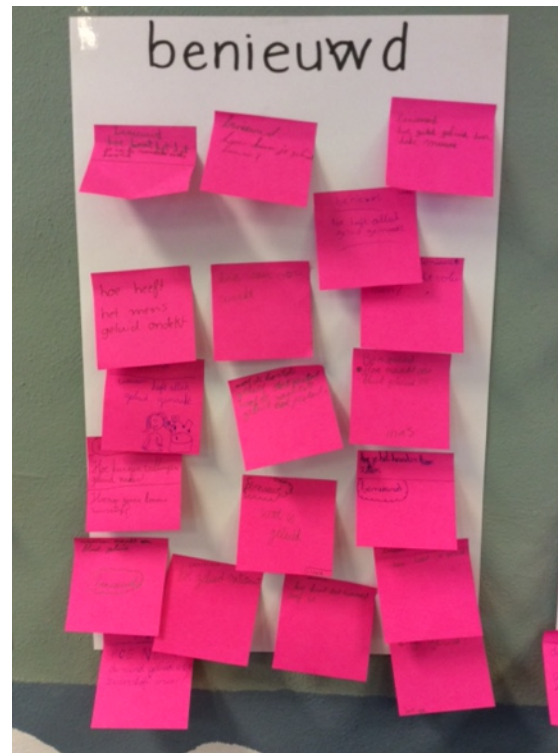
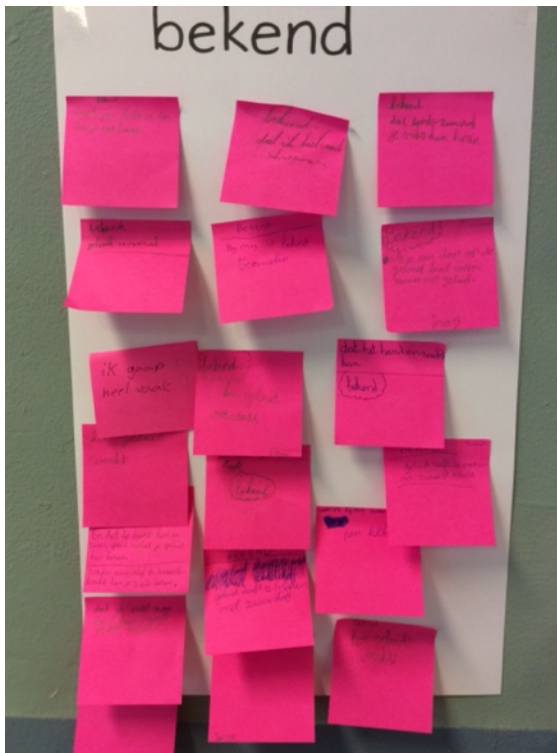
Strategieën bij Lezen met begrip

- Leesbegrip monitoren
- Activeren van en verbinden met achtergrondkennis
- Vragen stellen
- Betekenis afleiden en visualiseren
- Vaststellen wat belangrijk is in een tekst
- Samenvatten en samenvoegen

NB dit zijn didactische strategieën en leesstrategieën in een

Voorbeeld

Leesbegrip monitoren

Stop > denk > praat > schrijf

Voorbeeld

Betekenis afleiden en visualiseren

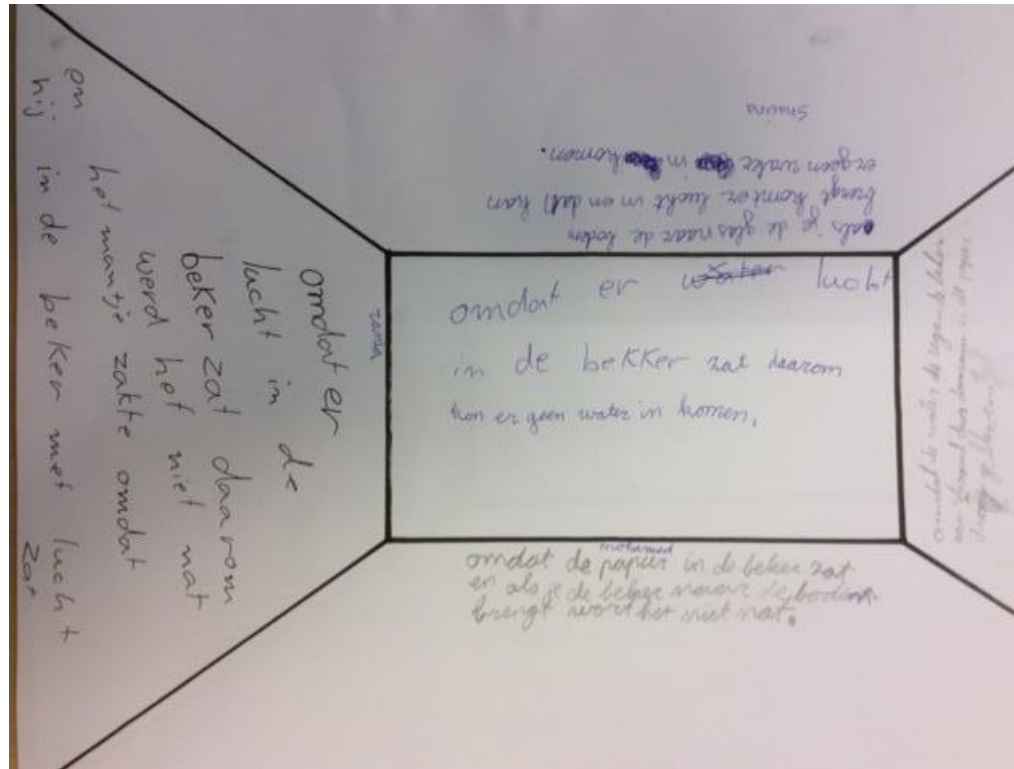
Strategieën voor schrijfbegeleiding

- ✓ Goede voorbereiding van het schrijfonderwerp
- ✓ Eerst vertellen, dan schrijven
- ✓ Stapsgewijze opbouw naar schrijven toe
- ✓ Glasheldere schrijfoopdracht met duidelijke succescriteria
- ✓ Genre onderzoeken en demonstreren (modelen)
- ✓ Teksten met elkaar delen en bespreken
- ✓ Werken met versies

Voorbeeld

Eerst praten/vertellen, dan schrijven

Voorbeeld

Teksten met elkaar delen en bespreken

Beeldhouwer

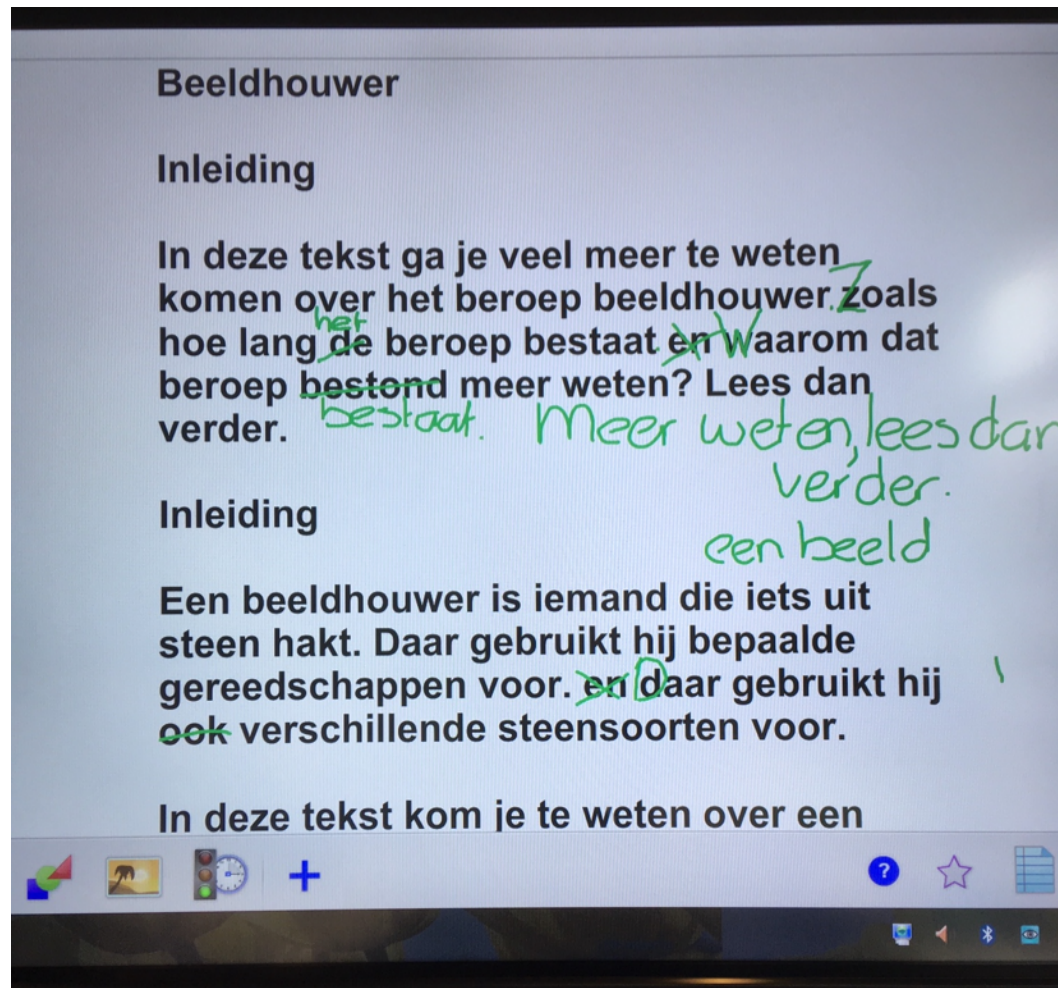
Inleiding

In deze tekst ga je veel meer te weten komen over het beroep beeldhouwer. Zoals hoe lang ^{het} de beroep bestaat ^{en} waarom dat beroep ^{bestond} meer weten? Lees dan verder. *Meer weten, lees dan verder.*

Inleiding *een beeld*

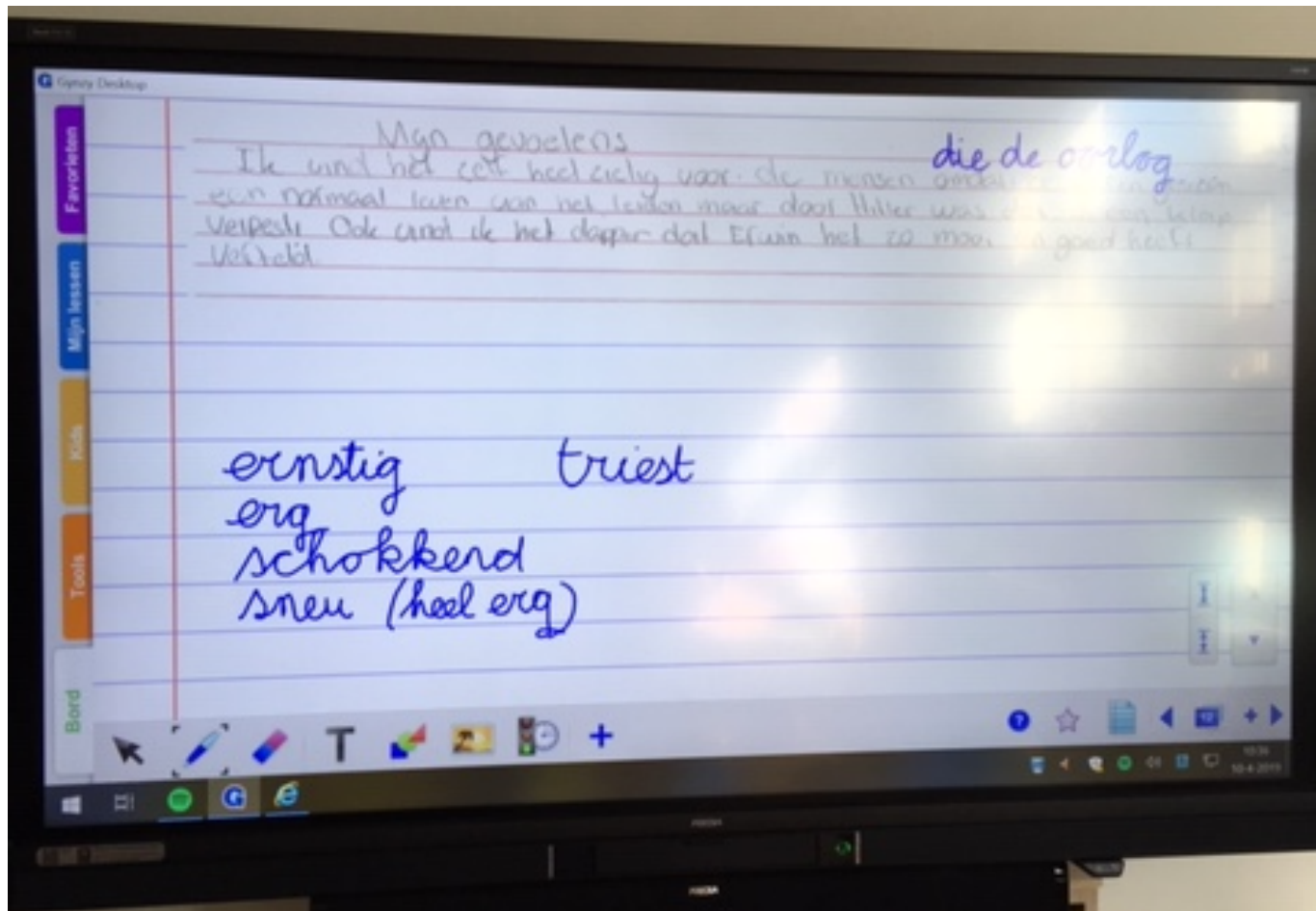
Een beeldhouwer is iemand die iets uit steen hakt. Daar gebruikt hij bepaalde gereedschappen voor. *en* daar gebruikt hij *ook* verschillende steensoorten voor.

In deze tekst kom je te weten over een

Voorbeeld

Teksten met elkaar delen en bespreken

Schrijfopdrachten

Aandachtspunten:

- Korte tekst
- Duidelijk schrijfdoel
- Enkele duidelijke succescriteria
- Inhoud voldoende bekend, vanuit leesteksten en gesprekken
- Eerst hardop denkend onderdeel voordoen
- Daarna schrijven in tweetallen (als je denkt dat dit ondersteunend is)
- Daarna stukje bespreken op criteria

Voorbeelden van schrijfoopdrachten

- *Korte uitleg* (genre beschrijving of verklaring): 1 alinea
- *Eén deelonderwerpje* (genre beschrijving)
- *Stukje vertelling*, bv alleen het begin, of een moment uit een vertelde gebeurtenis (genre vertelling/verhaal)
- *Kort verslag van een proces* (genre verslag, historisch, aardrijkskundig of natuurkundig)
- *Instructietekst* met illustratie (genre procedure)
- *Betoogje* waarin standpunt met twee argumenten en onderbouwing (genre betoog)
- *Vergelijking van twee gezichtspunten uit de teksten* (genre beschouwing)

Kleine voorbeeldoefening

1. Bespreek in je groepje :

- Hoe ontstaat een woestijn?
- Wat is verwoestijning? Formuleer samen een definitie.
- Wat kunnen oorzaken zijn van verwoestijning? Maak samen een lijstje

2. Bekijk/scan de tekst

- Zoek een definitie van verwoestijning en vergelijk met jullie eigen definitie
- Vergelijk jullie lijstje oorzaken met het lijstje oorzaken in de uitgedeelde tekst. Welke wist je nog niet?
- Lees de tekst en maak ook een lijstje van gevolgen van verwoestijning

3. Voor de docenten: formuleer een korte schrijfoopdracht die je zou kunnen koppelen aan dit onderwerp en deze tekst.

Doelen uit lesontwerpen van studenten

- Aan het eind van de les hebben de leerlingen geleerd wat er nodig is om te kunnen leven in de ruimte.
- Doel van de les: De kinderen leren kritisch te luisteren en daarna te tekenen wat ze voor zich zien. De kinderen leren dat de bomen er elk seizoen anders uitzien.
- Aan het eind van de les:
 - Kunnen de leerlingen uitleggen wat polytheïsme betekent;
 - Hebben de kinderen geoefend met het monitoren van hun leesgedrag
 - Hebben de kinderen kennisgemaakt met de Griekse Mythologie.

> *Natuurlijke combinatie van inhouds – en taaldoelen*

Resultaten van werken met derdejaars pabostudenten

- Naar aanleiding van mijn ervaringen denk ik over begrijpend leesonderwijs positiever dan eerst. Ik ben er nu achter dat mijn leerlingen sneller plezier ervaren tijdens het lezen wanneer er specifieke opdrachten aan gekoppeld zitten.
- Mij blijft bij dat de leerlingen met veel enthousiasme over een mooi onderwerp hebben gelezen, gepraat en geschreven. Tijdens deze lessen heb ik geleerd dat het heel belangrijk is om te blijven praten, om kritische vragen aan de leerlingen te stellen, om verhalen met elkaar te bespreken en om leerlingen goed te begeleiden tijdens het schrijven van de teksten.
- Naar aanleiding van mijn ervaringen denk ik over begrijpend leesonderwijs dat het belangrijk is om eerst veel met leerlingen samen te doen. Doordat de leerlingen een woordspin bij de teksten moesten maken gingen we beter nadenken over de teksten.

Vragen ter bespreking

1. Welke verschillen zie je met andere, gangbare vormen van lees- en schrijfonderwijs, en met andere vormen van lezen en schrijven bij zaakvakonderwijs?
2. Wat denk je over de onderlinge relatie tussen taal- en vakdoelen binnen deze aanpak?
3. Hoe kan de verbinding van lezen en schrijven in deze aanpak versterkt worden?
4. Welke cruciale kennis en vaardigheden hebben leraren nodig die met deze aanpak willen werken?
5. Hoe kunnen zij daar met niet al te veel moeite en heisa mee experimenteren op hun scholen?
6. Hoe weten we wat een geïntegreerde aanpak eigenlijk oplevert?

Contact:

s.vannorden@hsmarnix.nl

www.iedereenkanlerenschrijven.nl

